

Vážená paní ministryně, vážení účastníci a hosté, dámy a pánové,

rád bych na prvním místě poděkoval kraji Vysočina za uspořádání této konference, která reflektuje 20. výročí Mezinárodního roku rodiny. Vyhlásilo ho na rok 1994 Valné shromáždění OSN rezolucí přijatou v prosinci 1989. Hlavním tématem roku, který se připomínal ve státech celého světa, byla „**Rodina, její zdroje a odpovědnosti v měnícím se světě**“. Mezinárodní rok měl tehdy i své motto, které znělo: „**Budování nejmenší demokracie v srdci společnosti**“:

Rád bych také poděkoval organizátorům za pozvání, abych se jménem Informačního centra OSN v Praze této konference zúčastnil. Velice si tohoto pozvání vážím, protože problematiku rodiny považuji za jedno ze základních témat demokratické společnosti. Odkaz na demokracii ostatně měl i Mezinárodní rok rodiny, jak jsem zmínil v úvodu.

Přijměte prosím moji omluvu, že se na poslední chvíli nemohu z pracovních důvodů této konference zúčastnit. Velice mě mrzí, že nemohu být dnes s vámi na krásném Zámku Valeč na Vysočině. V kraji, kam rád jezdím na túry na kole a na běžkách. Přeji vaší konferenci úspěch, mnoho inspirativních diskusí a navázání mnoha odborných i přátelských vazeb. Pro rodinnou politiku bude vaše setkání jistě velkým přínosem.

Dámy a pánové,

jsem rád, že se mohu této konference zúčastnit alespoň prostřednictvím tohoto pozdravu a příspěvku.

20 let od vyhlášení Mezinárodního roku rodiny je dobrou příležitostí k ohlédnutí a současně k široké aktuální diskusi o roli rodiny v rozvoji. Nabízí možnost analyzovat poslední trendy v rodinné politice, předávat zkušenosti a příklady dobré praxe a také zamyslet se nad výzvami a problémy, kterým současná rodina čelí. Výsledkem takové diskuse pak musí být doporučení vhodných řešení.

V probíhající rychlé sociálně-ekonomické a demografické transformaci ve světě je pro rodiny stále obtížnější plnit širokou škálu svých běžných odpovědností. V mnoha rodinách zápolí s chudobou a s rostoucími obtížemi jsou schopni zabezpečit své nejmladší a nejstarší členy. Ve zvýšené míře se rodiny také potýkají s tím, jak sladit pracovní a rodinné povinnosti a udržet mezigenerační vazby, na kterých rodina v minulosti běžně stála. Tomu bych se rád více věnoval ve druhé části tohoto příspěvku.

Pozornost letošního výročí bude zaměřena především na hledání vhodných rodinných politik a strategií s ohledem na problematiku chudoby, zajištění rovnováhy mezi rodinou a prací a zlepšování sociální integrace a mezigenerační solidarity. Zaměří se i na roli různých aktérů, kteří k naplnění cílů mohou přispět.

Hlavní aktivity v letošním roce:

- Setkávání mezinárodních a regionálních expertních skupin, na nichž se budou scházet odborníci s praxí, aby se společně zamýšleli nad trendy v rodinné politice, analyzovali politiky a programy zaměřené na rodinu a hodnotili příklady dobré praxe.
- Výzkumná činnost v oblasti rodinné chudoby, rovnováhy mezi prací a rodinou a mezigenerační solidarity.
- Výměna příkladů dobré praxe.
- Iniciativy vlád, občanské společnosti, akademických institucí i soukromého sektoru na národní i mezinárodní úrovni.

Doporučení z těchto akcí by se měly stát vodítkem pro budoucí aktivity v oblasti vytváření efektivních rodinných politik, jejich uplatňování v praxi a v oblasti monitoringu. Vlády, agentury a programy OSN, mezivládní a nevládní organizace, výzkumné instituce a vysoké školy i soukromé firmy by v naplňování cílů letošního roku v rodinné politice měly sehrát aktivní roli ve prospěch rodin na celém světě.

Dámy a pánové,

Jak jsem již zmínil v úvodu, za posledních několik desetiletí došlo díky demografickým a socio-ekonomickým trendům k výrazným změnám v oblasti práce a rodinného života. Snižují se počty členů domácností, více žen je zaměstnáno. Zrychluje se tempo urbanizace a současně roste i mobilita lidí při hledání práce. To vše v globálním měřítku vede k oslabování tradičních rodinných sítí, které zajišťují podporu a péči o děti nebo slabé a zranitelné členy rodiny. S tím, jak se oslabuje příbuzenská podpora, je pro zaměstnané rodiče čím dál náročnější sladit práci a péči o děti a domácnost.

Celosvětově se na trhu práce pohybuje 52 procent žen (2012). V zemích OECD je zaměstnána více než polovina matek s dětmi mladšími tří let. Rodiny se ale vedle pracovního vytížení nevěnují jen péči o děti, ale i staré nebo postižené členy domácnosti, nebo o dospělé potomky, kteří založení rodiny a osamostatnění odkládají na pozdější věk.

Současně narůstají i povinnosti a odpovědnost v práci. Pracovní doba ve vyspělých státech zůstává sice stejná, nebo se dokonce zkracuje, v rozvojových zemích – především v Asii – ale zůstává velmi dlouhá. V Evropě je na vzestupu tzv. atypická pracovní doba, tedy práce během víkendu a v noci, nebo přenášení práce domů. To v narůstající míře ztěžuje možnosti sladit práci a domácí povinnosti.

Podle OSN stále více výzkumů potvrzuje, že dlouhá pracovní doba vede k vyšší absenci v zaměstnání kvůli nemocem a následně nižší produktivitě. Dlouhá pracovní doba zkracuje pochopitelně i čas, který rodiče mohou strávit se svými dětmi a má v důsledku negativní vliv na vztahy v rodině.

Generální tajemník OSN Pan Ki-mun upozorňuje, že důležitým aspektem rodinné politiky jsou strategie a projekty na vyrovnávání nároků na práci a rodinnou péči, především u rodin s malými dětmi. Roste například význam otcovských dovolených, uplatňování genderové rovnosti v domácnostech a posilování role otců v rodinách, možnost zajišťování flexibilní pracovní doby a kvalitní péče o děti v mimorodinných zařízeních.

Po celém světě jsou využívány politiky a strategie na sladování potřeb rodin s pracovními nároky a ekonomickým zabezpečením rodin. Především v rozvojových zemích ale ustupuje rodinná politika úkolům v zajišťování rozvoje a ekonomického růstu.

Chytré a prorodinné strategie jsou základem pro schopnost rodin zajistit materiální i emoční zázemí pro své členy. Významnou roli sehrává sdílení informací a dobrých příkladů praxe na úrovni vlád, soukromého sektoru, občanské společnosti i akademického prostředí.

Dámy a pánové,

dovolte mi, abych svůj příspěvek zakončil reflexí nedávné oficiální návštěvy generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna v České republice. V historickém Karolinu, na akademické půdě Univerzity Karlovy v Praze, šéf OSN mimo jiné řekl:

„Loni jsme si připomněli 20. výročí vstupu České republiky do OSN. Vaše země se stala členem organizace v roce, v němž mnozí z přítomných v této aule přišli na svět. Dnes jak vy, tak i my všichni ostatní vstupujeme do světa, v němž probíhají ještě výraznější transformace a hnutí, bezprostřední hrozby i slibné příležitosti.

Česká republika během své historie mnohokrát pocítila dopad globálních změn. Máte bezprostřední zkušenost s rivalitou mezi velkými mocnostmi.

V současnosti se objevují noví klíčoví hráči. Asie brzy předstihne Evropu a severní Ameriku v ekonomické síle, počtu obyvatel i technologických investicích. Růst Afriky je na vzestupu: šest z deseti nejrychleji se rozvíjejících ekonomik světa je v Africe.

Změny jsou patrné nejen podle tržních ukazatelů. Vznik nového světa se projevuje i demograficky. Světová populace se mění. V současnosti jsou nejpočetnější skupinou mladí lidé. Avšak do roku 2050 přesáhne počet lidí ve věku přes 60 let počet mladých lidí do 15 let.

V důsledku rychlé urbanizace se z dnešních měst stanou megapole. Lidé se stěhují v mnohem větší míře než dříve a předpokládá se zdvojnásobení migrace.

Na mapě současného světa je mnoho kritických míst.

I když čelíme krizím na Ukrajině a v Sýrii, musíme věnovat pozornost i konfliktům, které jsou neméně závažné, ale často méně viditelné na titulních stránkách novin: Jsem přesvědčen, že nesmíme pouštět ze zřetele to, co vypadá jako méně bezprostřední nebezpečí, avšak co je o to ničivější hrozbou z dlouhodobého hlediska.

Stojíme na křižovatce. Pro nadcházející rok jsou aktuální tři výzvy, které budou mít vliv na životy budoucích generací.

Zaprvé musíme urychlit naplňování Rozvojových cílů tisíciletí - celosvětového plánu na odstraňování chudoby, hladu a nemocí, zlepšování přístupu ke vzdělání, posilování příležitostí a vytváření čistší a zelenější budoucnosti. Tyto cíle byly stanoveny na období 2000 až 2015. Zbývá tedy už jen rok.

Dosáhli jsme významného zlepšení. Chudoba ve světě se snížila na polovinu. Do škol chodí více dětí. Ale ještě stále máme před sebou dlouhou cestu. Hladem trpí téměř miliarda lidí. Nemoci, jimž lze předcházet, zabíjejí každý den desetitisíce dětí. Ženy stále nejsou v odpovídající míře zastoupeny ve vládách a parlamentech. Růst globální teploty ohrožuje budoucnost naší planety.

Naléhám na světové společenství, aby udělalo maximum pro urychlení postupu k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí příští rok. Tou dobou musíme vstoupit do udržitelné budoucnosti a přizpůsobit se měnícímu se globálnímu prostředí.

A to je druhá výzva. Při vytváření dlouhodobého plánu rozvoje pro příští generace vycházíme ze zkušeností, které jsme získali z realizace Rozvojových cílů tisíciletí. Zahájili jsme globální debatu s co nejširším možným počtem účastníků.

Chceme zformulovat odvážný a konkrétní plán reagující na současné potřeby. Musíme posílit rozvoj ve třech směrech: ekonomickém, sociálním i environmentálním. Chceme dosáhnout prosperity a udržitelnosti. Připravujeme nyní „navigaci“, která nám ukáže cestu k lepšímu světu a důstojnému životu pro všechny.

Tím se dostávám ke **třetí výzvě**: reagovat na změnu klimatu. Tomuto tématu věnuji velkou pozornost při všech svých cestách. Minulý měsíc jsem byl v Grónsku, kde rychle odtávají ledovce. Změna klimatu je existenční hrozbou, avšak využijeme-li možnosti, které s sebou přináší nutnost se s klimatickou změnou vyrovnat, můžeme dosáhnout velkých ekonomických zisků.

Letos v září uspořádám v New Yorku klimatický summit, který by měl připravit půdu pro uzavření závazné dohody v roce 2015 a měl by zároveň upřít pozornost na možná řešení klimatické krize. Na summit zvou nejvyšší představitele států a vlád, vrcholné manažery, zástupce aktivistických skupin a další účastníky, kteří mají zájem zabývat se tímto problémem konstruktivně a prozíravě.“

Klimatický summit generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna se koná příští týden, v úterý 23. září 2014 v sídle OSN v New Yorku.

Vážení účastníci a hosté, dámy a pánové,

považoval jsem za vhodné zakončit své vystoupení z poněkud širšího pohledu na současný svět. Toto je obraz vnějšího prostředí, které již dnes ovlivňuje i současné rodiny. Připravenost na vnější vlivy umožní rodinám a celým společnostem lépe zvládat svou roli v současném světě.

Děkuji za pozornost.

Michal Broža, www.osn.cz

S použitím podkladů a materiálů OSN

17. září 2014